

तर्कसङ्ग्रहदीपिका अनुमानखण्डतः समाप्तिपर्यन्ता

Program in which it is offered: Shastri Second Semester

Course Category: Core

Course Credit Structure: 4

Lecture: 3

Tutorial: 1

Practical: N.A.

Contact Hours per week: 4

1. Introduction

कणादन्यायमतयोः बालव्युत्पत्तिसिद्ध्यर्थं श्रीमदन्नम्भट्टविरचितस्य तर्कसङ्ग्रहस्यायं टीकाग्रन्थः स्वयमाचार्यैरेव शिशुहिताय विनिर्मितः। ग्रन्थोऽयं सकलतन्त्रप्रवेशार्थमत्यन्तमुपकारक इति नाविदितं शास्त्राध्ययनाध्यापनरतानां जनानाम्। ग्रन्थोऽयं चतुर्षु खण्डेषु प्रविभक्तः। अस्मिन् सत्रे अनुमानखण्डतः समाप्तिपर्यन्तो भागोऽध्यापयिष्यते।

2. Course Objectives

- अनुमानप्रक्रियापरिज्ञानम्
- उपमानप्रमाणस्वरूपपरिज्ञानम्
- शाब्दबोधसहकारिकारणस्वरूपबोधपूर्वकशाब्दबोधप्रक्रियापरिज्ञानम्
- न्यायनये प्रामाण्यवादस्य परिचयः
- अवशिष्टगुणानां कर्मादीनाञ्च स्वरूपज्ञानम्

3. Prerequisites

- तर्कसङ्ग्रहदीपिकायाः प्रत्यक्षखण्डपर्यन्तमध्ययनमावश्यकम्
- शास्त्राध्ययनेऽभिरुचिः
- संस्कृतभाषायाः सामान्यतो ज्ञानम्

4. Readings

- तर्कसङ्ग्रहदीपिका- श्रीनृसिंहशर्मविरचिता भास्करोदया (तर्कसङ्ग्रहदीपिकानीलकण्ठ्याः व्याख्या), चौखम्बा अमरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- तर्कसङ्ग्रहदीपिकाप्रकाशिका बालप्रियाख्यया व्याख्यया युता, Mahalakshmi Mathrubhutes Warar Trust, Chennai.

5. Module-wise topics

Module -1 – सपरिकरानुमानप्रमाणनिरूपणम्

Sessions: 15

Objectives -

- सपरिकरानुमानप्रमाणस्वरूपपरिज्ञानम्
- उपमानप्रमाणस्वरूपपरिज्ञानम्

Topics -

- अनुमानलक्षणं सपरिष्कारम्
- अनुमितिलक्षणं सपरिष्कारम्
- परामर्शलक्षणं सपरिष्कारम्
- व्याप्तिलक्षणं सपरिष्कारम्
- पक्षधर्मतालक्षणं सपरिष्कारम्
- अनुमानभेदानां निरूपणम्
- लिङ्गभेदानां परिचयः
- पक्षसपक्षविपक्षाणांनिरूपणम्
- हेत्वाभासनिरूपणम्
- उपमानप्रमाणनिरूपणम्

Readings -

- तर्कसङ्ग्रहदीपिका- श्रीनृसिंहशर्मविरचिता भास्करोदया (तर्कसङ्ग्रहदीपिकानीलकण्ठयाः व्याख्या), चौखम्बा अमरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- तर्कसङ्ग्रहदीपिकाप्रकाशिका बालप्रियाख्यया व्याख्यया युता, Mahalakshmi Mathrubhutes Warar Trust, Chennai.

Module -2 – सपरिकरशब्दप्रमाणनिरूपणम्

Sessions: 10

Objectives -

- शब्दप्रमाणस्वरूपपरिज्ञानम्
- शाब्दबोधसहकारिकारणस्वरूपपरिज्ञानम्
- शाब्दबोधप्रक्रियापरिज्ञानम्

Topics -

- पदलक्षणम्
- शक्तिलक्षणम्
- पदार्थनिरूपणम्
- भेदसहितलक्षणानिरूपणम्
- शाब्दबोधसहकारिकारणनिरूपणम्
- वेदस्य पौरुषेयत्वसिद्धिः
- शब्दस्य प्रमाणान्तरत्वव्यवस्थापनम्

- अर्थापत्यादीनां प्रमाणान्तरत्वखण्डनम्

Readings -

तर्कसङ्ग्रहदीपिका- श्रीनृसिंहशर्मविरचिता भास्करोदया
(तर्कसङ्ग्रहदीपिकानीलकण्ठ्याः व्याख्या), चौखम्बा अमरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
तर्कसङ्ग्रहदीपिकाप्रकाशिका बालप्रियाख्यया व्याख्यया युता,
Mahalakshmi Mathrubhutes Warar Trust, Chennai.

Module -3 - प्रामाण्यवादनिरूपणम्

Sessions :10

Objectives -

- विप्रतिपत्तिवाक्यस्वरूपज्ञानम्
- प्रामाण्यविषये दार्शनिकानां मतम्
- न्यायसिद्धान्तज्ञानम्

Topics -

- विप्रतिपत्तिवाक्यार्थनिरूपणम्
- विप्रतिपत्तिवाक्यगतविशेषणादिवाचकपदानां प्रयोजननिरूपणम्
- मतान्तरनिरूपणम्
- मतान्तरखण्डनम्
- न्यायरीत्या जप्तौ परतस्त्वव्यवस्थापनम्
- उत्पत्तौ परतस्त्वव्यवस्थापनम्
- गुरुमतं निरस्यान्यथाख्यातिव्यवस्थापनम्

Readings -

तर्कसङ्ग्रहदीपिका- श्रीनृसिंहशर्मविरचिता भास्करोदया
(तर्कसङ्ग्रहदीपिकानीलकण्ठ्याः व्याख्या), चौखम्बा अमरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
तर्कसङ्ग्रहदीपिकाप्रकाशिका बालप्रियाख्यया व्याख्यया युता,
Mahalakshmi Mathrubhutes Warar Trust, Chennai.

Module-4- अयथार्थानुभवादारभ्य षोडशपदार्थानामन्तर्भावप्रकारपर्यन्तो भागः

Sessions: 10

Objectives -

- अयथार्थानुभवादारभ्य अभावान्तपदार्थानां सप्रपञ्चलक्षणपरिष्कारादिज्ञानम्

Topics -

- अयथार्थानुभवभेदाः तेषां लक्षणानि च
- सुखादिसंस्कारान्तानां गुणानां निरूपणम्
- कर्माद्यभावान्तानां पदार्थानां निरूपणम्
- षोडशपदार्थानां सप्तस्वेवान्तर्भावप्रकारः

- शक्तिस्वत्वयोः पदार्थान्तरत्वखण्डनम्

Readings -

- तर्कसङ्ग्रहदीपिका- श्रीनृसिंहशर्मविरचिता भास्करोदया (तर्कसङ्ग्रहदीपिकानीलकण्ठ्याः व्याख्या), चौखम्बा अमरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- तर्कसङ्ग्रहदीपिकाप्रकाशिका बालप्रियाख्यया व्याख्यया युता, Mahalakshmi Mathrubhutes Warar Trust, Chennai.

Module - 5 - विधिवाद :

Sessions: 15

Objectives -

- न्यायमते विध्यर्थज्ञानम्

Topics -

- परमतेन विध्यर्थनिरूपणम्
- परमतखण्डनम्
- स्वमतस्थापनम्
- तत्त्वज्ञानप्रयोजननिरूपणम्

Readings -

- तर्कसङ्ग्रहदीपिका- श्रीनृसिंहशर्मविरचिता भास्करोदया (तर्कसङ्ग्रहदीपिकानीलकण्ठ्याः व्याख्या), चौखम्बा अमरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- तर्कसङ्ग्रहदीपिकाप्रकाशिका बालप्रियाख्यया व्याख्यया युता, Mahalakshmi Mathrubhutes Warar Trust, Chennai.

6. Pedagogy

शास्त्रीयविषयाणां पारम्परिकरीत्या आधुनिकप्रणाल्या प्रयोगमाध्यमेन प्रतिविषयं सम्भवद्दृष्टान्तमाध्यमेन च अध्यापनं भविष्यति। प्रतिसप्ताहमधीतविषयाणामनुवादश्च भविष्यति।

7. Evaluation Pattern:

Sr. No.	Evaluation Pattern	Percentage
१.	अधीतविषयाणामनुवाद :	30 %
२.	अर्द्धवार्षिकी परीक्षा	25 %
३.	वार्षिकपरीक्षा	45 %

